

CANHASI,D. Suzan

KOSOVA VE MAKEDONYA TÜRK AĞIZLARINDA TAMLAMALAR

Suzan D.Canhasi *
suzanacanhasi@hotmail.com

Özet:

Rumeli Türk ağızlarının Kosova ve Makedonya bölgesinde kullanılan tamlamalar bu araştırmanın esas konusunu teşkil etmektedir. İnceleme, metinler haline getirilen dil malzemesine dayanmaktadır.

Kosova ve Makedonya Türk ağızlarında Türkiye Türkçesi dilbilgisine aykırı çok ilginç kullanımlar vardır. Bu farklılıklar kelime köklerinde olduğu gibi tamlama eklerinde de ses bakımından oldukça fazla görülür. Bu farklılaşmada kimi ses düşmelerinin, kimi ses türemelerinin, kimi ünlü veya ünsüz değişmelerinin yanı sıra Sırpça, Makedonca, Arnavutça gibi başka dillerin etkilerinin rol oynadığı görülmektedir. Bizim amacımız bu değişiklikleri açıklamaktır.

Tamlamaları incelerken çevrede kullanılan dillerin etkisini, eklerin fonetik değişikliklerini ve fonksiyonlarını tespit ettik. Ortamda kullanılan dillerin etkisiyle meydana gelen tamlamalar Türkiye Türkçesine aykırı bir tamlama. Bu biçim tamlamaları yalnız bu bölge ağızlarında görebiliriz.

Balkanlarda kullanılan Türk ağızlarının özelliklerinden biri olan bu konu ilgiye değer ve gelecekte daha geniş çalışmalara zemin olabilir.

Anahtar Sözcükler: Kosova, Makedonya, ağızlar, tamlamalar, Balkanlar.

Abstract:

Kosovo End Macedonia`s Noun Phrasesın A Turkish Mouth

This investigation constituent Kosovo and Macedonia noun phrases witch are used in Rumelian region. Analysis, depend on language material witch are rope.

Kosovo and Macedonia`s noun phrases witch is in use in a Turkish mouth, in a Turkey`s Turkish Grammar have to much contradictory uses. This contradictory`s of word at a valuation as is in noun phrases additives amply in sound too. This diversification are in some sounds fall, some voice breeding. Proverbial and voiceless, changes right along side from other language as Serbian, Macedonian, and Albanian this languages influences role are very big. Our aim is that this chops and changes to expound.

Studying the noun phrases we can see just in our regions. This subject is very characteristic in the Balkan State`s should be more in a attention and in the future more get on with one`s studies can be as a background.

Key Words:

Kosovo, ¹Macedonia, accent , noun phrases, Balkans.

¹ Prof.Ass.Dr, Suzan D. Canhasi, Priştine Üniversitesi, Türk Dil ve Edebiyat Bölümü, Kosova

Kosova ve Makedonya Türk Ağzlarında Tamlamalar

GİRİŞ

Balkanlarda konuşulan Türk ağzlarının sınıflandırılmasıyla ilgili bugüne değin bazı çalışmalar yapıldıysa da bu önemli konuya yeterli ilgi gösterilmemiştir. Bu konuda tanınık Macar tütoloğu Nemeth², karşılaştırmalı bir analiz yaparken bütün Rumeli Türk ağzlarını iki büyük guruba ayırmış. Batı ve Doğu gurubu. Batı gurubunda eski Yugoslavya`da yaşayan bütün Türklerin ağzları bulunmaktadır. Nitekim Banguoğlu`nun³, Anadolu'nun ağzlarını ayırımında yalnız Makedonya Türk ağzı bulunuyor.Kosova ağzı anılmamıştır. Bizim bildiğimize göre Kosova ve Makedonya Türk ağzların arasında oldukça fazla fark vardır.Bizim önerimizi batı gurubunu;Makedonya ve Kosova Türk ağzları diye ikiye bölmektir.

Maddi şartların yeterli olmaması sebebiyle Balkan Türk ağzlarının tamamı üzerinde yeterince araştırmalar yapılmamıştır. Yapılan araştırmaların sayısı da yeterli değildir.⁴ Balkanlarda yaşayan Türklerin ağzları incelemeyi beklemektedir ve Balkan Türklerinin ağzlarının atlasının çıkarılması gerekmektedir.

² NEMETH,Gyula.1966.Zur Einleitung der Türkischen Mundarten Bulgaries,Sofija,syf.10-20.

³ BANGUOĞLU,T.1974,Türkçenin Grameri,Baha Matbağası,İstanbul,syf.17.

⁴ CANHASI.Suzan,2007.Kosova ve Makedonya Türk Ağzları Üzerine Yapılan Araştırmalar,Fen Edebiyat dergisi,Sakarya Üniversitesi,Sakarya,syf.113-121

H A L E K L E R İ

Hal ekleri, sık sık kullanılan ve cümlenin anlamına tesir eden isim çekimi ekleridir.

Eski Türkçe'den günümüze kadar, gerek tarihi ve gerekse yaşayan şive ve ağızlar üzerinde yapılan çalışmaların çoğunda hal eklerinin sayısı ve terminolojisi farklıdır. Bu konuda Türk türkologlar arasında birlik bulunmadığı gibi, Türk dili üzerinde çalışan yabancılar arasında da birlik yoktur.¹

Bölgemizdeki ağızlar üzerinde araştırmalar yapan türkologlar arasında da gorus birliği yoktur. Genellikle hepsi beş şekli (*yalın hal, belirtme, yönelme, bulunma, ayrılma hali*) Türkçe'nin isim halleri olarak kabul ediyorlar. Ayrılık tek tamlama hal ekindedir (*genitiv hali eki*) . Bazıları bu eki hal eki gibi kabul ediyor, bazıları kabul etmiyor. Hal eklerinin sayısı üzerinde ünlü Balkan türkologu Sürreya Yusuf "Türk Dilinde Ad Durumu Sayısı" başlığı altındaki yazısında, Türk dilinde beş ad durumu var olduğunu ileri sürerek ötekilerin arasında şunlara da yer veriyor: "Ad takımıyla de bir ad durumu karşılanamaz; bu yüzden de – *in* ekini alan sözcükleri genitif olarak kabul etmiştir. "Oysa bir dilin, hele ayrı kaynaktan olan bir dilin ad durumu düzenini bellemek için hiçbir başka dilin etkisine düşmeden, kendi özbenliğinden doğan yasa ve kurallarına inmek gerekir."²

Prof. Dr. İrfan Morina "Mamuşa Ağızının Morfoloji Özellikleri"³ başlığı altındaki yazısında, Türk dilinde altı hal ekinin var olduğunu ileri sürmektedir.

Nitekim Prof. Dr. Nimetullah Hafız "Prizren Türk Ağızının Özellikleri II"⁴ adlı makalesinde beş hal ekinin var olduğunu ileri sürüyor, "Kosova Mitroviçası,

¹ Doç. Dr. Ahmet Buran , Anadolu Ağızlarında isim Çekim (Hal) Ekleri, Ankara, 1996, s. 14 – 22

² Sürreya Yusuf, Dil Çalışmaları, Tan Yayinevi, Priştine 1984, s. 102

³ İrfan Morina, "Mamuşa Ağızın Morfoloji Özellikleri" Çevren, say. 50, Priştine 1985, s. 21

⁴ Nimetullah Hafız , Prizren Türk Ağızının Özellikleri II, Çevren VII/4, Priştine, 1980 , s. 57

Vuçtırın, Priştine Türk Ağzlarının Başlıca Özellikleri”⁵ adlı bir başka çalışmasında ise altı hal ekini kullanıyor.

Makedonya Türkologları arasında görüş farklılıkları vardır. Prof. Dr. Hamdi Hasan ”Kalkandelen Türk Ağzı”⁶ ‘nda beş hal ekinin olduğunu kabul ediyor. Mr. Nazım İbrahim ‘Vrapçište ve Çevresi Türk Ağzı (Makedonya) ⁷ , isimli Yüksek Lisans Tezinde yalın halsiz beş hal ekini kabul ediyor. Yabancılardan Janos Eckeman ise Makedonya ağzları hakkındaki iki yapıtında altı hal ekini kabul ediyor.

T A M L A M A H A L İ (G E N İ T İ V E)

Bu hal ismin başka bir isimle münasebeti olduğunu ifade eder. İsmi bu hali bazan eksiz, çok defa da ekli olur.⁸ Bu ek ise ismi isme bağlayarak tamlama kurar. Sadece ” *olmak* ” fiili ve bildirme ekleriyle yüklem (predicat) olarak kullanıldığında ismi fiile bağlar.⁹

Ekli tamlama hali, ET ‘de *+(i)ñ / +(n) iñ* şeklindedir.¹⁰ TT ‘de ise ünlü uyumlarına bağlı olarak, ünlü ile biten kelimelerden sonra

⁵ Nimetullah Hafız , Kosova Mitroviçası , Vuçtırın ve Priştine Türk Ağzlarının Başlıca Özellikleri, Çevren , VI/1-2 , Priştine, 1979 s. 84

⁶ Hamdi Hasan , Kalkandelen Türk Ağzı, Sesler, yıl XIX , s. 173 Şubat, Üsküp, 1983, s. 122

⁷ Nazım İbrahim Vrapçište ve Çevresi Türk Ağzı (Makedonya) Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1997. s. 70s

⁸ Muharrem Ergin, Türk Dili Bilgisi, İstanbul 1972, s. 228

⁹ Kevser Acarlar, ” olmak fiilinin özellikleri ” Türk Dili XX, 216 (1969), s. 714 – 718

¹⁰ A. Von. Gabain, Eski Türkçenin Grameri (Çev. Mehmet Akalın) TDK Ankara 1988, s.63

+/*nın/nin/nun/nün/* ünsüz ile biten kelimelerden sonra +*(i)n* biçimindedir.

I EKİN FONETİĞİ

KTA 'da ekli tamlama hali *+ın, +un, +on, +ün,* şeklindedir. Ünlü ile biten kelimelerden sonra ve 3. şahıs iyelik eklerden sonra araya bir *+n* sesi geliyor.

-anasının ayakları çesilmiş(24./45)bağar çeşmenin teknesine(23./35)

Kosova ve Makedonya Türk ağızlarında tamlama ekleri ses uyumuna uymayan eklerdir ,örneğin;

-benim yüregim(64./7)koça karının çocuğı(32./8),ayının derisini(29./100),padişa çocuğı(28./69)

Mamuşa ve Prizren ağızlarında, iyelik ekinden evel gelen çoğul ekin son ünsüzü düşüyor

-çobanın bu lafları(13./90)onların küçük kardeşlay(12./172)

A – Eksiz Tamlama Hali (Ø)

Eksiz tamlama halinin şekil olarak her hangi bir belirtisi, yani eki yoktur. Belirtisiz isim tamlaması kurar ve cümlede kendisinden sonra gelen iyelik eki almış kelimeyle bir birlik oluşturur.

- çü ağası ; aslanlar ülçesini ceçersın ; dere çenarına ; çü ustalay ; dere sulay (12. / 5 , 65 , 117 , 136 , 139 ,) ; fındık danesi (50. / 12).

- koyşi karisi (27. / 4) ; eşiçipazar cüni (26. / 40) ; ev insanları (3. / 28) ; su kıyında (19. / 7) ; ağa çocuğı (19. / 9) ; kikişik kabuguna (50./ 14) ; nalbant dükanına (51. / 5).

B – Ekli Tamlama Hali

1. Kosova Türk ağızlarında $+(n)$ $(i)n$ tamlama hali ekine hiç raslamadık. Ses uyumuna aykırı olarak en çok $-(n)$ $(i)n$ eki kullanılmıştır. Demek oluyor ki KTA ‘da görülen tamlama hali eki ses uyumuna uymuyor.

- *kapının deliğinden* (6. / 28); *evin camlarını kırmışlar* (30. / 7); *aşçerin kısmeti* (16. / 5); *çimin bahçesinden* (16. / 5); *ineğin boynuna* (14. / 20); *divın kardaşları çıkar* (27. / 132); *fenerin içine cirmiş* (21. / 37); *ateşin yanında* (21. / 19); *senin anan* (27. / 13); *ayının derisini* (29. / 100); *ölülerin cenazelerini* (42. / 6); *popenın zayresini* (46. / 14).

2. Prizren ağızında, değişik fonetik biçiminde tamlama hal eki görülmektedir. Eğer son hecede yuvarlak geniş ünlü varsa o zaman ekteki ses de yuvarlak geniş olmaktadır.

- *çocogon anasi hastalani* (27. / 5); *onon çocokları* (26. / 9);
bu çocogon belden yokaşisi (24. / 24); *onon bi çocogi* (24. / 23).

3. $+(i)m$, şekli sadece şahıs zamirlerinin 1. teklik ve çokluk şahıslarında kullanılmaktadır. Ekin $(i)m$ olmasının sebebi ilk sesteki b ünsüzüdür.

- *banım üç istegimi* (21. / 4); *benim derdimi bakaym* (3. / 9);
benim kızım (6. / 15); *bizim zamanımızda* (20. / 1); *benim hikayem* (36. / 26).

4. Bazı Makedonya TA tamlamalarda sözlerin yer değişmesine rastladık.

- *çezini kızın (65. / 21) ; acosi kızın (65./ 29) ; adını çocuğun (46. / 3) ; babası çocuğun (65. / 11),çocuk çalmış aynasını Dilaver Çengi`nın(52./15)babanda senin(55./9)yeğeni Müze Aba`nın(56./23)*

5. Makedon ağızlarında zincirleme tamlamalara rastladık.

- *selfiyan kuşunun yuvası varmış. (50./ 32) ; o devletın ükûmdarının kulağına (58. / 5).*

II EKİN FONKSİYONLARI

Tamlama hal eki, kullanılış ve fonksiyonları bakımından diğer hal eklerinden ayrılır. Onun için bu hali diğerlerinden ayıran ve hatta hal olarak kabul etmeyen bilim adamları vardır.¹¹ Diğer hallerin temel olarak fonksiyonu isim ile fiil arasında bir vazife görmek iken, tamlama hali eki ismi isme bağlar. Sadece ” olmak ” fiili ve predikatlarla birlikte kullanabilmekte ve ancak bu şekliyle diğer hallere yaklaşmaktadır. Ancak bu kullanışlarda da yine söylenmemiş bir isim ifadesi gizli olduğu için fiile bağlanıyor sayılmaz.¹²

1. Eklendiği isim ile başka bir isim arasında ilgi bağı kurar.

¹¹ Tamlama (genitive) halinin isim halleri arasında göstermeyen eserler için b.k.z. Tahir Nejat

¹² Gencan, Dilbilgisi, İstanbul, 1975, s. 136; Kemal Demiray, Tem. Dilbilgisi , İst. 1958, s. 54 – 55, Haydar Ediskun, Yeni Türk Dilbilgisi , İstanbul 1963, s.80 ; M. Kaya Bilgegil, Türkçe Dilbilgisi, İstanbul 1984, s. 125

- *çocogon anasi hastalani (27. / 5)*
- *popenın zayresini (46./ 14)*
- *onların küçük kardeşlay (12. / 182)*
- *arabanın kuyruğı (1. / 79)*
- *güneşin ziyalarını kaptırırlar (29. / 14)*
- *senin hizmetçin ; beycimin bakıcısını çağırır (23. / 36 , 82)*
- *Ömer Ağanın atı (35. / 11)*
- *banım kızımı ; kavagın altında (17. / 7 , 16).*

2. Tamlama haliyle yapılmış tamlamalarda, tamlanan kelime iyelik ve belirtme hali eklerini alarak cümlenin belirtili nesnesi olur.

- *ayo yavrısının sadasını duymışlar (24. / 6)*
- *hiç kimsesi yok çoyçenin (49. / 14)*
- *ayvanların ayakları (51. / 5)*
- *kızımın çektiıklarını (17. / 35)*
- *padişanın ekmekçisini (8. / 5)*
- *sakallı kıoca adamın süzlünü yapmış (12. / 91)*
- *alır kızın başını bitlesin (23. / 45)*
- *o katırların sahiplerini (29. / 53)*
- *çobanın rubalarını (36. / 31)*
- *ölülerin cenazelerini pencereden çıkartı (42. / 6).*
- *begün sesini (34./9).*

3. Tamlama haliyle kurulan İsim tamlamalarında tamlanan yönelme, bulunma ve ayrılma hali eklerinden birini alarak cümlenin dolaylı tümleci olur.

- *babasının üstüne hucum etmiş (24. / 49)*
- *katırların üzerinden malları (29. / 68)*
- *o bayırın tepesinde ülece (3. / 21)*
- *çocugun rüyasına çıkar (23. / 7)*
- *ineğin kuyruğundan tutmuş (14. / 26)*
- *o kralın çojuuna (52. / 6).*

4. Topluluktan ve butunden bir parçayı belirtir.

- *koşu çüleri birinde (15. / 5)*
- *cünün birinde (27. / 5)*
- *cecenin bi vaktında (27. / 72).*

5. Edatlarla Kullanışı

- *senin cibileri kabul eder (2. / 15)*
- *senin cibi bir yiğit adamın (29. / 77)*
- *kızının aradığı cibi (22. / 23)*
- *senin için dā ey (3. / 22)*
- *çingenenin üstüne (29. / 4).*

Not. Metinde kullanılan sayılandırma sistemi Suzan CANHASI." Kosova Makedonya Ağzlarında Yapım ve Çekim Ekleri". Pristine Üniversitesi. Filoloji Fakültesi. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Kosova 2004 isimli basılmamış teze aittir

Kaynakça

- NEMETH, Gyula. 1966. Zur Einleitung der Türkischen Mundarten Bulgaries, Sofija, syf. 10-20.
- BANGUOĞLU, T. 1974, Türkçenin Grameri, Baha Matbağası, İstanbul, syf. 17.
- CANHASI, Suzan, 2007. Kosova ve Makedonya Türk Ağzıları Üzerine Yapılan Araştırmalar, Fen Edebiyat dergisi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, syf. 113-121
- YUSUF, Sürreya, (1984) Dil Çalışmaları, Priştine: Tan Yayınevi,
- MORİNA, İrfan, (1985) ”Mamuşa Ağzının Morfoloji Özellikleri” Çevren, say. 50, Priştine, s. 21
- HAFİZ, Nimetullah, (1980) Prizren Türk Ağzının Özellikleri II, Çevren VII/4, Priştine, , s. 57
- HAFİZ, Nimetullah , (1979) Kosova Mitroviçası , Vuçitirın ve Priştine Türk Ağzılarının Başlıca Özellikleri, Çevren , VI/1-2 , Priştine, s. 84
- HASAN, Hamdi, Kalkandelen Türk Ağzı, Sesler, yıl XIX , s. 173 Şubat, Üsküp, 1983, s. 122
- İBRAHİM, Nazım Vrapçište ve Çevresi Türk Ağzı (Makedonya) Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1997. s. 70s 996, s. 14 – 22
- ERGİN, Muharrem, (1972) Türk Dili Bilgisi, İstanbul, s. 228
- GABAİN, A. Von., Eski Türkçenin Grameri (Çev. Mehmet Akalın) TDK Ankara 1988, s.63

NOT: Konumu hazırlarken, derlediğim ve cümlelerini örnek olarak kullandığım metinlerden bir kaçını orjinal biçiminde sunuyorum.

Konuşan : *Hatice Nuza, 65 yaş.*
Derleme yeri : *Priştine*
Konusu : *Adetler - Hatıralar*

BAYRAM ADETLERİ

1 Bizde ok neşeli ok cüzel idi. Bir هفته eveli demek anelerimiz, yengeler kalkışidilar eveli o badana olidi ok cüzel, o iritli boyalar o patiskalar boyanidi ondan sonra başlanidi şte baklava yazılısın, furunlarımız var idi oraya cideydi. 2 Biz üükler, alidilar bize yeni elbiseler, ama o zamanda büle bolluk yok idi. 3 Alıdık bonlarle, hanci düande ne yazmış, alamaydın her yerde. 4 Mesela Zoriların, Foliların ayri imiştir düanleri, sonra kadınların ne ekmiştir arşafları onların da ayri. 5 Bi düan varimitir Bahto derdik ona. 5 Ciderdik celırdık on ere bir eveli ta celırdı o ayakkabi ya numre ya modeli yok demek mal o zaman imiştir kıt. 6 Sonra biz o vakıt onıi onü yaşlarında ikolata neka steymişik yememişik bonle alıdık iiyüz gram ikolata ştoni steyse ye o , olcün sterse bu bonlarle alırdık. 7 Neyse ama cüzel zaman idi atlatırdık ceırdık. 8 E sora bayram cünleri sabale eren kalkını, uliceler cidey camiya, celinlere alını hediye, kuşluklar bir cün eveli yapılı, orba, yani, paa, tatar büregi, sora dolma mi sarma mi, neyse balıdan baklava sora sütlü pirin e sora celi misafirlar erekler üpeysin ellerini, veridilar para şte sevinidik şto parayın, şte büle bizim bayramlarımız.

Konuşan : Őefkiye Curi Prekiç, 79 yaş.
Derleme yeri : Prizren
Konusu : Karışık

B İ Z İ M M A L E

1 Bayrakli camisi yanında bizim male imiştir Bayrakli Male. 2 Bizim koışilar Kanuni Trk zamanın koışilari. 3 Bizim male Prizrende en isla male Bayrakli Malesi. 4 Koışılarımız çok isla imiştir, Hacı Vehbi tcar imiştir onlar, bi tene paşaların Habeydar kabilesi onda, Hayrulaçi paşalar onlar Kanuni koışilardır, çok isla koışilar, biri hasta oldi mi bitevi male celirdilar bakardilar, içi ç bogazen celirdilar hastaya. 5 Bi dgn olurdi içi ç bogaz hepisini çağırirdilar dgnlere, yokimiştir celme. 7 Malemizde bk dere varimiştir, şindi onda yaptılar yol. 8 Babam itiyar imiştir, çikardi onda dere çenarında otururdi. 9 Varimiştir raleler, bk raleler otururduk, onda derenin varimiştir çok dçanler, basınaci dçani, Hamze tadanın kave dçani onda imiştir hep tekaytler onda imiştir. 10 Ragib Sokolun çocugi onda bakal dçani varimiştir. 11 Varimiştir bi içi katolik, ekmekçiler. 12 Evimiz imiştir içi katli, çok isla imiştir evimiz. 13 Evimizde varimiştir bk potok akardi biri evimizin nnde biri evimizin içinde, cene pumpamız varimiştir. 14 Evimizde çok su varimiştir. 15 Bitevi koışilar celirdilar çamaşirlarını yikardilar, pumpayle çalkardilar. 16 Evimiz içi katli imiştir, ç soba varimiştir. 17 Yokarda kata içi soba, celinlerin sobalari, bizim bk soba aşarda, bk sobamız mutvakle ayri imiştir bk soba ayri mutvak. 18 Bk sobanın arkasında imiştir mutvagımız binerdın basamaklara yokarçi sobalara. 19 Sokak kapisından cirdiğinden ahır varimiştir. 20 Ahırda odunlar ya bi eşçi Őeyler varimiştir. 21 Hayvanlar tutmaydık.

Konuşan: *Enver Ahmet*
Derleme yeri: *Üsküp*
Konusu: *Mizahlı Öykü*

ADIN ÇIKACAK YERDE CANIN ÇIKSIN

1 Biraz belki da geç, bu meseleyi ne ele aliz. Ama inanın ki üfkemiz hala dinmedi. Dogrisini süleyem ki hala inanamayz kendi kendimize, olur mi büle bir kepezelik, büle bir rezalet. 2 Milletın oylariyle parlamentoya girenler, millete yardım edecek , onlari fukaralıktan kurtaracak yerde, gece aşırı nasıl zengin olmak için kimsenin güz yaşına bile bakmaylar. 3 Küşeyi dünmek için babalarını bile tanmaylar. Hem da buni güz güre güre yapaylar. Dogrisi pest bunlara. Ne yüzleri var, ne da perdeleri. Üç-üçbuçuk sene için neler yapmadılar, neler etmedilar ki. 4 İlk fırtınayı evlerle, vilalarle, sonunda da fabrikaları da satın almaga başladılar. Bu da azimiş güya, süz birliğı oldılar ve ümür boyi imtiyaz sahipleri olmak için kollarını bile sıvadılar. 5 Bu memleketın binbir problemi var iken, onlar illede bu mesele üstüne günlerce, haftalarce tartışılar, sonunda kendileri tarafından teklif ettiklerini, kendileri da kabul ettiler. Bravo vallahi. 6 Çok yaman va atik insanlarımış bunlar. Bülelerini mumlen, çirayle arasaydık bile bulamazdık. Her şeyi bir yana bragalım, bizi şaşırtan esas meclis başkanı. O, bu meseleye dur deyecek yerde, oroyi il çekenlerden oldi. 7 Yazıklar olsun, kılınlarına kıyafetlerine. Cumhurbaşkanı da fena duruma koydılar. Nasıl imzalasın büle bir rezaleti. Aceba onlar buni hak ettiler mi? Büle bir imtiyaz sahibi olmak için, bu üç-

üçbuçuk sene için bu millete, bu memleket neler verdiler, neler yaptılar? 8 Her gün grevler var. Bu grevlerden ütürü Üsküp caddelerinden geçilmey. Bir güresiniz yalnız o insanların üstelerini, başlarını. İçler açısı doğrusi. 9 Sanki logorlardan çıkmışlar. Yüzlerinde kan kalmamış zavallıların. Kimbilir kaç gün ekmek ağızlarına koymamışlar. Onları bragalalım bir yana, ya zavallı çocukları ne olılar. 10 Onlar da kendi boydaşları gibi karınlarını doyursunlar, insan gibi giyinsinler kuşansınlar istemeylar mı. Ama, bu ırsızlar var iken fakir fukaraya bir furda bile kalmaz.

11 Bu da yetmemiş gibi, doğrusi bokluklarını ürtmek için bile bile devleti savaşa sürüklediler. Besbedavadan insanlar öldüler, yaralandılar. Çocukun evi bombalandı, yakıldı, yıkıldı. 12 Bu savaştan sonra insanlar arasına düşmalığ da girdi. Tek sözle meseleleri üle getirdiler ki, senelerce beraber yaşayanları, berberce çay-kahve içenler bile birbirlerine düşman kesildiler. 13 Niçin? Sırf elalem çabuk zengin olmak için. Ne vakit plaçka, yagma var idi, işler da ey gideydi. Şimdi plaçka edilecek bir şey kalmayınca, dostluga da son verdiler. Savaşı mumle, çirayle aradılar. 14 Sonra başladılar birbirlerine kabahati atsınlar. Şimdi düşünim, şayet bu Amerika, Evropa, Nato olmasaydı işimiz berbat olurdu. Belki da Hırvatistan'da, Bosna'da ya da Kosova'da yaşananlar başımıza gelirdi. 15 Çoğumuz logorlarda ya da kamplarda olurduk. Çok şükür, bu batılılar da merhametliymiş. Savaştan kıl payı kurtardılar bizleri. Geçen sene durumları sakinleştirmek için saydan da, aşayı yukarı gitmekle mekik dokudular. 16 Ama sonunda başardılar. Savaşı durdurdular. Zoruna topuzuna Ohri çerçeve anlaşmasını, af kanuni imzalattılar. Bakın geçen hafta da bağış konferansından üçyüz milyon Evro vedılar. 17 İleride usli ve akıllı davranırsek daha ikiyüzyetmiş milyon Evro verecek imişler. Ama buna da işaret ettiler. "Sakinin, verdiğimiz bu pareyi çar cur yapmayasınız. Zira, eskiden beri fena bir huyunuz, adetınız vardır", demişler. 18 Devamında, "Şimdiye kadar verilen yardımların, kredilerin büyük bir kısmını ceplarınıza koydunuz. Onun için bu parayı çok akıllıca kullanın. Evcümanlık gösterin, zira gerisini siz düşünün, sülemeden brakmamışlar. 19 Haklı insanlar. Bizler, dışardan her ne gelmiş ise basbayagi

kullanmasını biomedik. Daha otuz sene evvel "yeşil plan" doğrusu çiftçiliğin geliştirilmesi için gelen yüzbinlerce doları bizim mübarek üle dedığımız ağır komünistler paraları aldılar ve Struga yakınlarında "Elen Kamen" de akıllara durgunluk verecek kadar birbirinden güzel vilalar yaptılar. 20 Bu rezaleti ne biz, ne da Evropalılar hala unutmamıştırlar. Onun için hususi komisyon kuracaklar, verilen paraları denarına kadar tam yerine göre harcayacaklar. 21 Gene tekrarlayacam, bizi bu duruma getirenlere yazık olsun kılıflarına, hem kıyafetlerine.